

KRÓTKIE DONIESIENIA**SHORT COMMUNICATIONS****715 Nowe stanowisko *Mantis religiosa* (L.) (Mantodea: Mantidae) na terenie rezerwatu Wzgórza Sobkowskie (Wyżyna Małopolska, Pogórze Szydłowskie)**

New locality of the *Mantis religiosa* (L.) (Mantodea: Mantidae) in the reserve Sobkowskie Hills (Małopolska Upland, Szydłowskie Foothills)

KEY WORDS: Mantodea, European mantis, *Mantis religiosa*, Poland, Szydłowskie Foothills, new record.

Modliszka zwyczajna (*Mantis religiosa* LINNAEUS, 1758) jest gatunkiem szeroko rozpowszechnionym w Afryce, Azji i Europie (została także wprowadzona do Ameryki Północnej). Na terenie Polski stwierdzono występowanie jednego spośród trzech podgatunków modliszek występujących w Europie: *M. religiosa polonica* BAZYLUK, 1960 (BAZYLUK 1960: Ann. Zool. Warszawa, **18**: 231-272).

W Polsce modliszka występuje na skraju swego północnego zasięgu, dlatego też od 1984 roku została objęta ochroną ścisłą, a według Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt zaklasyfikowana została jako EN (Endangered – gatunek bardzo wysokiego ryzyka) (LIANA 2002 [w] GŁOWACIŃSKI i NOWACKI: Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce, IOP PAN Kraków).

Podczas odłowu zwierząt bezkręgowych w celu opracowania planu ochrony rezerwatu Wzgórza Sobkowskie na zlecenie RDOŚ Kielce, odnotowane zostało nowe stanowisko *Mantis religiosa*:

– Wyżyna Małopolska, Pogórze Szydłowskie: DB61 rez. Wzgórza Sobkowskie, 30 VII 2014, 3♀3♂, 50°42' N / 20°28' E, leg. et det. P. KOZINA, murawy kserotermiczne, „na upatrzonego”.

Stanowiskami modliszki znajdującymi się w pobliżu podawanego powyżej są m.in. Chańcza i Korzenno koło Rakowa, Ruda koło Połańca, Wymysłów, Osiek czy Kamieniec. Stwierdzenie nowego stanowiska jest potwierdzeniem spostrzeżeń LIANY o pulsującym zasięgu populacji sandomierskiej z centrum znajdującym się w Kotlinie Sandomierskiej, oddalonej od rezerwatu Wzgórza Sobkowskie o ok. 100 – 120 km (LIANA 2007: Fragm. Faun., **50**: 91-125; BONK i KAJZER 2009: Chrońmy Przyr. Ojcz., **65**: 189-194).

Głównym zagrożeniem mogącym zmniejszyć lub wyeliminować populację modliszki na tym terenie są szybko postępujące procesy sukcesyjne polegające na wchodzeniu w miejsca roślinności stepowej zarośli derenia (*Cornus sanguineus*), szakłaka (*Rhamnus cathartica*), śliwy tarniny (*Prunus spinosa*) czy też jałowca (*Juniperus communis*). Aby zniwelować to niepożądane zjawisko należy rozpocząć sukcesywną wycinę drzew

i krzewów. Nie bez wpływu na populację modliszki pozostają także czynniki antropogeniczne, jak stosowanie chemicznych środków ochrony roślin na polach i w sadach przylegających do rezerwatu. Należałoby zmienić sposób ochrony roślin używanej przez rolników (np. wprowadzić pułapki feromonowe, środki działające selektywnie) lub też stworzyć strefę otulinową wokół rezerwatu.

Paulina KOZINA, Kat. Zool. Bezkr. i Parazytol. UG, Gdańsk

716 Ptiliidae ERICHSON, 1845 (Coleoptera) Wigierskiego Parku Narodowego

Ptiliidae ERICHSON, 1845 (Coleoptera) of the Wigry National Park

KEY WORDS: Coleoptera, Ptiliidae, new records, Poland, Masurian Lakeland, Wigry National Park.

Ptiliidae należą do jednej z najslabiej poznanych rodzin chrząszczy. Związane jest to z niewielkimi rozmiarami ich ciała i skrytym trybem życia prowadzonym w rozkładających się szczątkach organicznych. Trudności związane z odłowem i oznaczaniem tej grupy wpływają na brak danych dotyczących rozsiedlenia i rzeczywistego arealu występowania poszczególnych gatunków (MAJEWSKI 1995: Wiad. Entomol., **14** (4): 197-200). W Wigierskim Parku Narodowym wykazano dwa gatunki należące do tej rodziny: *Acrotrichis atomaria* (DE GEER, 1774) i *A. intermedia* (GILLMEISTER, 1845) (MŁYNARSKI 1984: Acta Zool. Cracov., **27** (18): 305-376).

Badania terenowe prowadzono na trzech powierzchniach badawczych: Czarna Hańcza (Sphagno girgensohnii-Piceetum), Sernetki (Tilio-Carpinetum) i Wiatrołuza (Thelypteridi - Betuletum pubescentis). Próchno w końcowej fazie rozkładu pobrane na powierzchniach badawczych przewożono do laboratorium, gdzie za pomocą fotoeklektorów ze sztucznym źródłem światła wypłaszano owady. Wykorzystano także pułapki przegrodowe typu „Netocia” (BYK 2001: [W:] SZUJECKI (red.), Próba szacunkowej waloryzacji lasów Puszczy Białowieskiej metodą zooindykacyjną. Wyd. SGGW, Warszawa: 333-367) zawieszane na martwych, stojących drzewach, w początkowej fazie rozkładu, u podstawy pni (do wysokości 2 m) oraz na martwicach bocznych żywych drzew.

Przy określaniu przynależności gatunkowej poszczególnych okazów brano pod uwagę przede wszystkim budowę aparatów kopulacyjnych (BESUCHET, SUNDT 1971: [W:] FREUDE, HARDE, LOHSE (red.), Die Käfer Mitteleuropas. Goecke & Evers, Krefeld, **3**: 311-342; MŁYNARSKI op.cit.; MAJEWSKI op.cit.). Materiał dowodowy został zebrany przez autora i znajduje się w jego kolekcji.

Badania były współfinansowane ze środków Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Użyte skróty:

F – odłów za pomocą fotoeklektora (Brz – brzoza, Św – świerk);

P – odłów za pomocą pułapki przegrodowej umieszczonej na martwym drzewie (Brz – brzoza, Db – dąb, lesz. – leszczyna, So – sosna, Św – świerk);

P(Os) – odłów za pomocą pułapki przegrodowej umieszczonej na martwej osice przy opuszczonej dziupli ptasiej;

P(Wz) – odłów za pomocą pułapki przegrodowej umieszczonej na rozległej martwicy bocznej żywego wiązu.

Gatunki nowe dla Pojezierza Mazurskiego oznaczono gwiazdką (*).

**Acrotrichis brevipennis* (ERICHSON, 1845)

- Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE39 Czarna Hańcza, 3 VI–24 VI 2014, 1 ex., P(Św).

Gatunek znany z prawie wszystkich krajów europejskich (JOHNSON 2004: [W:] LÖBL, SMETANA (red.): Cat. Pal. Coleopt. Apollo Books, Stenstrup, 2: 122-131). W Polsce dość rzadki, odławiany na obszarach wilgotnych, wśród mchów i rozkładających się szczątków roślinnych (BURAKOWSKI i in. 1978: Kat. Fauny Pol., XXIII, 5: 1-356). Biorąc pod uwagę preferencje środowiskowe gatunku, odłowienie tego osobnika było przypadkowe.

Acrotrichis dispar (A. MATTHEWS, 1865)

- Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE39 Czarna Hańcza, 24 VII–22 VIII 2014, 1 ex., P(So); FE48 Sernetki, 25 VIII–23 IX 2014, 1 ex., P(lesz.); FE39 Wiatrołuża, 25 VII–23 VIII 2014, 1 ex., P(Brz).

Gatunek spotykany przede wszystkim w krajach środkowej i północnej Europy oraz Mongolii (JOHNSON op.cit.). W Polsce jest jednym z najpospolitszych przedstawicieli rodziny, występuje prawdopodobnie na terenie całego kraju, z wyjątkiem wysokich gór (BURAKOWSKI i in. 2000: Kat. Fauny Pol., Uzup. tomów 2-21, XXIII, 22: 1-252). Żyje w rozkładającej się materii organicznej pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, przy czym wyraźnie preferuje odchody zwierząt (MŁYNARSKI op.cit.). Uwzględniając powyższe dane można uznać, że gatunek ten odłowił się w pułapki zawieszane na martwych drzewach przypadkowo.

**Ptenidium pusillum* (GYLLENHAL, 1808)

- Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE48 Sernetki, 24 VIII–24 IX 2013, 2 exx., P(Wz).

Gatunek o szerokim obszarze występowania w Europie, wykazany także z Afryki Północnej i Azji Mniejszej. Poza Palearktyką notowany w Krainie Australijskiej, Nearktycznej i Orientalnej (JOHNSON op.cit.). Zasiada prawdopodobnie obszar całej Polski z wyjątkiem najwyższych gór. Odławiany w szczątkach organicznych i gniazdach mrówek (BURAKOWSKI i in. 1978 op.cit.). Martwica boczna na której umieszczono pułapkę była zasiedlona przez mrówki, potwierdza to występowanie *P. pusillum* w sąsiedztwie tych owadów.

**Ptenidium turgidum* THOMSON, 1855

- Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE39 Czarna Hańcza, 3 VI–24 VI 2014, 1 ex., P(So); 24 VI–24 VII 2014, 1 ex., P(So); FE48 Sernetki, 24 VIII–24 IX 2013, 1 ex., P(Os); 3 VI–24 VI 2014, 1 ex., P(Db), 1 ex., P(Os); 24 VI–24 VII 2014, 1 ex., P(Db), 6 exx., P(Os); 24 VII–25 VIII 2014, 1 ex., P(Os); 25 VIII–23 IX 2014, 5 exx., P(Os); 25 VIII 2014, 3 exx., F(Św); FE39 Wiatrołuża: 03 VI–24 VI 2014, 1 ex., P(Brz); 24 VI–25 VII 2014, 1 ex., P(Brz); 25 VII 2014, 4 exx., F(Brz); 23 VIII–25 IX 2014, 1 ex., P(Brz).

Gatunek występujący przede wszystkim w środkowej części Europy (JOHNSON op.cit.). W Polsce rzadki, związany z martwymi drzewami, dziuplami i gniazdami mrówek (BURAKOWSKI i in. 1978 op.cit.).

*Pteryx splendens A. STRAND, 1960

- Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE39 Czarna Hańcza, 24 VI–24 VII 2014, 11 exx., P(So); 24 VI 2014, 3 exx., F(Św); 24 VII 2014, 26 exx., F(Św); FE48 Sernetki, 24 VI 2014, 1 ex., F(Św); 24 VII 2014, 23 exx., F(Św).

Rzadki gatunek, notowany ze Skandynawii, europejskiej części Rosji, Austrii i Szwajcarii (JOHNSON op.cit.). W Polsce znany tylko z jednego stanowiska na Nizinie Mazowieckiej, gdzie został odłowiony ze ściółki i próchna (MAJEWSKI op.cit.).

*Pteryx suturalis (HEER, 1841)

– Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE39 Czarna Hańcza, 24 VI–24 VII 2014, 1 ex., P(Św); FE48 Sernetki, 24 VI–24 VII 2014, 7 exx., P(Św); 24 VII 2014, 2 exx., F(Św); 25 VIII 2014, 6 exx., F(Św); FE39 Wiatrołuża, 6 V 2014, 2 exx., F(Brz).

Gatunek szeroko rozprzestrzeniony w Europie, wykazany również z azjatyckiej części Turcji (JOHNSON op.cit.). Związany przede wszystkim z próchnowiskami, odławiany także w mchu i ściółce (BURAKOWSKI i in. 1978 op.cit.).

*Ptinella aptera (GUÉRIN-MÉNÉVILLE, 1839)

– Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE48 Sernetki, 24 VI–24 VII 2014, 1 ex., P(Os).

Gatunek zasiedlający prawie całą Europę, znany także z Północnej Afryki i Azji (JOHNSON op.cit.). W Polsce dość rzadki, odławiany w próchnie oraz pod odstającą korą martwych i zamierających drzew (BURAKOWSKI i in. 1978 op.cit.).

*Ptinella limbata (HEER, 1841)

– Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE39 Czarna Hańcza, 6 V–3 VI 2014, 1 ex., P(Św); 3 VI–24 VI 2014, 1 ex., P(Św); 3 VI 2014, 3 exx., F(Św); FE48 Sernetki, 24 VI–24 VII 2014, 2 exx., P(Os); FE39 Wiatrołuża, 6 V 2014, 19 exx., F(Brz).

Gatunek zasiedlający przede wszystkim środkową i północną Europę (JOHNSON op.cit.). W Polsce rzadko odławiany w próchnie i pod odstającą korą drzew (BURAKOWSKI i in. 1978 op.cit.).

*Ptinella tenella (ERICHSON, 1845)

– Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE39 Wiatrołuża, 25 VII 2014, 3 exx., F(Brz).

Gatunek zamieszkujący Skandynawię, europejską część Rosji, Austrię, Czechy, Francję, Niemcy, Węgry, Rumunię, Szwajcarię i Ukrainę (JOHNSON op.cit.). W Polsce rzadki, spotykany w próchnie i pod korą drzew (BURAKOWSKI i in. 1978 op.cit.).

Michał SAWONIEWICZ, Zam. Wydz. Leśny Polit. Białost., Hajnówka

717 Gatunki z rodzaju *Agrilus* (Coleoptera: Buprestidae) nowe dla Gór Świętokrzyskich

The species of the genus *Agrilus* (Coleoptera: Buprestidae) new for the Świętokrzyskie Mts.

KEY WORDS: Coleoptera, Buprestidae, *Agrilus*, Świętokrzyskie Mts., new records.

Agrilus convexicollis L. REDTENBACHER, 1849

– DB62 Korzecko ad Chęciny, 20 IV 2006, 2 exx., hodowla z jesionu,

– DB73 Kielce, 28 IV 2007, 1 ex., hodowla z dębu.

Agrilus cyanescens (RATZEBURG, 1837)

– DB62 Korzecko ad Chęciny, 28 VI 1997, 1 ex.

Agrilus antiquus croaticus ABEILLE de PERRIN, 1897

- DB62 Góra Sosnówka ad Chęciny, 26 VII 2005, 1 ex., idem VI / VII 2003 – 2007, 9 exx.; Gościńiec ad Chęciny, 11 VI 2006, 1 ex.

Agrilus laticornis (ILLIGER, 1803)

- DB63 Pasma Zgórskie ad Kielce, 9 VII 1993, 1 ex.

Agrilus pratensis (RATZEBURG, 1837)

- DB63 Kielce-Pietraszki, 28 V 1985, 1 ex.

Agrilus sinuatus (OLIVIER, 1790)

- DB63 Pasma Zgórskie ad Kielce, 26 V 1996, 1 ex.

Agrilus subauratus GEBLER, 1833

- DB63 Pasma Zgórskie, 7 V 2009, 1 ex., hodowla z wierzby *Salix* sp.; Dobromyśl ad Kielce, 28 VI 1987, 1 ex.
- DB72 Suków ad Kielce, 7 IV 2007, 1 ex., hodowla z iwy *Salix caprea* L.

Agrilus suvorovi OBENBERGER, 1935

- DB63 Pasma Zgórskie ad Kielce, 5 III 2001, 5 exx., hodowla z osiki *Populus tremula* L.
- DB73 Kielce, 5 VII 1993, 1 ex., idem, 6 VI 2007, 1 ex.
- DB74 Kostomłoty ad Kielce, 18 VII 2004, 1 ex.

Granice Gór Świętokrzyskich przyjęto za KONDRACKIM (2000: Geogr. Reg. Polski. PWN Warszawa).

Wszystkie okazy zostały znalezione przez autora i znajdują się w jego kolekcji. Oznaczenia wykonał mgr Roman KRÓLIK, któremu pragnę w tym miejscu podziękować.

Marek BIDAS, Kielce

718 Nowe stanowiska chrząszczy z rodzaju *Rhizophagus* HERBST, 1793 (Coleoptera: Monotomidae) w Wigierskim Parku Narodowym

New records of the beetles from the genus *Rhizophagus* HERBST, 1793 (Coleoptera: Monotomidae) in the Wigry National Park

KEY WORDS: Coleoptera, Monotomidae, new records, NE Poland, Masurian Lakeland, Wigry National Park.

Rodzaj *Rhizophagus* reprezentowany jest w krajowej faunie przez 14 gatunków (JELÍNEK 2007: [W:] LÖBL, SMETANA (red.): Cat. Pal. Coleopt. Apollo Books, Stenstrup, 4: 491-495). Dane o ich rozmieszczeniu i biologii są nadal niewystarczające. Do tej pory nie prowadzono badań nad tym rodzajem w Wigierskim Parku Narodowym. Poniżej podano informacje o pięciu gatunkach odłowionych na tym obszarze za pomocą fotoeklektorów i pułapek przegrodowych typu „Netocia” (BYK 2001: [W:] SZUJECKI (red.), Próba szacunkowej waloryzacji lasów Puszczy Białowieskiej metodą zooindykacyjną. Wyd. SGGW, Warszawa: 333-367).

Użyte skróty:

Sh.gr-Pc – *Sphagno girgensohnii-Piceetum*;

Th-Be.pb – *Thelypteridi-Betuletum pubescentis*;

Tl-Cp – *Tilio-Carpinetum*;

F(OL) – odłów z próchna olszy w końcowej fazie rozkładu za pomocą fotoeklektora ze sztucznym źródłem światła;

P – odłów za pomocą pułapki przegrodowej umieszczonej na martwym, stojącym drzewie w początkowej fazie rozkładu (Brz – brzoza, Db – dąb, Ol – olsza, Św – świerk);

P(Os) – odłów za pomocą pułapki przegrodowej umieszczonej na martwej, stojącej osicie przy opuszczonej dziupli ptasiej.

Rhizophagus bipustulatus (FABRICIUS, 1792)

– Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE39 Czarna Hańcza (Sh.gr-Pc): 6 V – 3 VI 2014, 1 ex./P(Św); FE48 Sernetki (Tl-Cp): 24 IX – 24 X 2013: 6 exx./P(Św), 2 exx./P(Db); 7 V – 3 VI 2014, 1 ex./P(Św); 3-24 VI 2014, 1 ex./P(Brz); FE39 Wiatrołuża (Th-Be.pb): 26 IX – 24 X 2013, 30 exx./P(Brz); 6 V – 3 VI 2014, 2 exx./P(Brz), 1 ex./P(Ol); 3-24 VI 2014, 1 ex./P(Brz); 24 VI 2014, 1 ex./F(OL); 23 VIII – 25 IX 2014, 1 ex./P(Brz).

Rhizophagus cribratus (GYLLENHAL, 1827)

– Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE48 Sernetki (Tl-Cp): 25 VIII – 23 IX 2014, 1 ex./P(Os).

Rhizophagus dispar (PAYKULL, 1800)

– Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE48 Sernetki (Tl-Cp): 24 VIII – 24 IX 2013, 1 ex./P(Św). FE39 Wiatrołuża (Th-Be.pb): 22 VIII 2012, 1 ex., martwa brzoza, w owocniku *Piptoporus betulinus*; 23 VIII 2013, 1 ex., martwa brzoza, pod zarodnią *Fuligo* sp.; 6 V – 3 VI 2014, 1 ex./P(Ol).

Rhizophagus fenestralis (LINNAEUS, 1758)

– Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE39 Wiatrołuża (Th-Be.pb): 6 V – 3 VI 2014, 3 exx./P(Brz); 3-24 VI 2014, 1 ex./P(Ol); 25 VII – 23 VIII 2014, 3 exx./P(Brz).

Rhizophagus parallellocollis (GYLLENHAL, 1827)

– Pojezierze Mazurskie, Wigierski P.N.: FE39 Wiatrołuża (Th-Be.pb): 6 V – 3 VI 2014, 1 ex./P(Brz). Gatunek nowy dla Pojezierza Mazurskiego.

Materiał dowodowy został zebrany przez autora i znajduje się w jego kolekcji.

Badania były współfinansowane ze środków Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Michał SAWONIEWICZ, Zam. Wydz. Leśny Polit. Białost., Hajnówka

719 Nowe stanowisko *Orthocerus crassicornis* (ERICHSON, 1845) (Coleoptera: Zopheridae) na Wyżynie Małopolskiej

New locality of *Orthocerus crassicornis* (ERICHSON, 1845) (Coleoptera: Zopheridae) in the Małopolska Upland

KEY WORD: *Orthocerus crassicornis*, new locality, Małopolska Upland.

Orthocerus crassicornis (ERICHSON, 1845) to chrząszcz określany jako rzadkość faunistyczna (BURAKOWSKI i in. 2000: Kat. Fauny Pol., XXIII, 22: 1-252). W Polsce podany z Podlasia i Beskidu Zachodniego (BURAKOWSKI i ŚLIWIŃSKI 1986: Klucze Oznac. Owad. Pol., XIX, 59: 1-85), Wyżyny Małopolskiej (DOBOSZ i KRÓLIK 1996:

Acta Ent. Siles., 4: 1-2: 26) oraz Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej i Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej (KONWERSKI i SIENKIEWICZ 2003: Wiad. Entomol., 21(4): 246).

Podaję nowe stanowisko potwierdzające występowanie gatunku na Wyżynie Małopolskiej:

- DA68 Byczów ad Pińczów, 14 VI 2014, 1 ex., wysiany z gleby lessowej, z przedśionka nory dużego ssaka, na kseroterminie o wystawie południowej. Okaz został znaleziony przez autora i znajduje się w jego zbiorze.

Marek BIDAS, Kielce

720 Interesujące Cerambycidae (Coleoptera) w Górach Świętokrzyskich i uwagi o ich bionomii

Interesting Cerambycidae (Coleoptera) of the Świętokrzyskie Mts. and remarks of their bionomy

KEY WORDS: Cerambycidae, Mts. Świętokrzyskie, new records.

Macroleptura thoracica (CREUTZER, 1799)

- DB92 Leśnictwo Cisów ad Daleszyce, 10 VII 2010, 1 ♀, obserwowana na uschniętej, stojącej olszy *Alnus* sp. Gatunek występuje w Europie wschodniej i Syberii. Związany jest z lasami naturalnymi i dużą ilością rozkładającego się drewna. W Polsce należy do rzadkości. Współcześnie stwierdzany był liczniej jedynie w Puszczy Białowieskiej (BURAKOWSKI i in. 1990: Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 15: 1-312). Ponadto znany jest z jednego stanowiska w Puszczy Boreckiej (GUTOWSKI i in. 1994: Wiad. Entomol., 13 (3): 157-165), jednego stanowiska w Puszczy Augustowskiej (PLEWA 2007: Wiad. Entomol., 26 (2): 126-127) oraz z Beskidu Niskiego (OLBRYCHT i SZEWKIEWICZ 2013: Roczn. Bieszczad., 21: 373-378). Gatunek nowy dla Gór Świętokrzyskich.

Ropalopus varini (BEDEL, 1870)

- DB62 Korzecko ad Chęciny: 28 II 2014 (1 ex.), 12 III 2014 (1 ex.), obydwie okazy wyhodowano z cienkiej gałęzi dębowej o średnicy 12 mm, którą pobrano 18 VIII 2013 r. z dobrze nasłonecznionego dębu i przechowano do stycznia 2014 r. w warunkach naturalnych. W Polsce bardzo rzadki. Nowy dla Gór Świętokrzyskich.

Xylotrechus ibex (GEBLER, 1825)

- DB92 Leśnictwo Cisów ad Daleszyce, 29 VI 2008, 1 ex., na usychającej olszy *Alnus* sp. W czerwcu 2010 i 2011 roku wyhodowano kilkanaście okazów z kory usychających olch *Alnus* sp. (z kory zebranej 3 VI 2010 uzyskano pierwsze imago 18 VI 2010). Larwy tego gatunku żerowały między korą a drewnem, a w celu przepoczwarczenia wchodziły w grubą korę. W Polsce bardzo rzadki.

Pronocera angusta (KRIECHBAUMER, 1844)

- DB92 Leśnictwo Cisów ad Daleszyce, 8 – 19 V 2012, 8 exx., wyhodowano z gałęzi świerkowych o grubości 15-30 mm pozyskanych z górnej części leżącego świerka, powalonego ostatniej zimy. Gatunek znany z niewielu miejsc w Polsce.

Phytoecia coerulea (SCOPOLI, 1763)

– DB62 Góra Rzepka ad Chęciny, 9 VI 2007, 2 exx., na żmijowcu zwyczajnym *Echium vulgare* L. Nowy dla Gór Świętokrzyskich.

Granice Gór Świętokrzyskich przyjęto za KONDRACKIM (2000: Geogr. Region. Polski. PWN Warszawa).

Wszystkie okazy zostały znalezione lub wyhodowane przez autora.

Marek BIDAS, Kielce

721 Nowe stanowisko drzewotocza japońskiego *Xylosandrus germanus* (BLANDFORD, 1894) (Coleoptera: Curculionidae, Scolytinae) w zachodniej Polsce

New record of *Xylosandrus germanus* (BLANDFORD, 1894) (Coleoptera: Curculionidae, Scolytinae) from western Poland

KEY WORDS: Coleoptera, Curculionidae, Scolytinae, *Xylosandrus germanus*, invasive species, new record, western Poland.

Xylosandrus germanus (BLANDFORD, 1894) to gatunek naturalnie zasiedlający wschodnią Azję – Chiny, Tajwan, Japonię, Koreę i Wietnam (WOOD i BRIGHT 1992: Great Basin Natur. Mem., **13**: 1-1553). Od początku XX wieku jako gatunek inwazyjny rozszerza swój areal występowania i znany jest obecnie również z Kanady, Stanów Zjednoczonych, w tym z Hawajów (DOLE i COGNATO 2010: Proc. Calif. Acad. Sci. Ser., **4**, 61: 451-545) oraz licznych krajów europejskich, gdzie został po raz pierwszy stwierdzony w Niemczech w 1952 roku (GROSCHKE 1953: Zeits. Angew. Ent., **34**: 297-302). Z najbliższego sąsiedztwa Polski *Xylosandrus germanus* wykazany został na Węgrzech w 2005 roku (LAKATOS i KAJIMURA 2007: Fol. Ent. Hung., **43** (8): 359-363), w Czechach w 2007 roku (KNÍŽEK 2009: Klapalekiana, **45**: 22) oraz na Słowacji w 2010 roku (GALKO 2013: Forest. Journ., **58**: 279).

Autorzy pragną przedstawić dane o nowym stanowisku *Xylosandrus germanus* w Polsce:

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska, Równina Torzymska: VT79 Zielony Bór, 7 X 2014, 8 exx., w żerowiskach zlokalizowanych w pniu młodego dębu, leg. W. KUCZA, coll. J. MAZEPA, det. M. MAZUR, ver. det. T. MOKRZYCKI.

W Polsce *Xylosandrus germanus* znany jest od 1998 roku, kiedy to został po raz pierwszy stwierdzony w Międzyzdrojach na wyspie Wolin (MOKRZYCKI i in. 2011: Pol. Journ. Ent., **80**: 343-364). Po roku 2000 odnotowany na siedmiu kolejnych stanowiskach, głównie w południowej i wschodniej części kraju (MOKRZYCKI i GRODZKI 2014: Sylwan, **158** (8): 590-594). Nowo odkryte stanowisko jest pierwszym udokumentowanym stwierdzeniem w Dolina Środkowej Odry w obrębie Pradoliny Warciańsko-Odrzańskiej. Ze względu na fakt, iż chrząszcz ten jest powszechnie uznawany za gatunek silnie inwazyjny, o potencjalnie bardzo dużym znaczeniu gospodarczym, głównie z uwagi na szerokie spektrum zasiedlanych roślin (ekstremalny polifag) oraz znaczną zdolność do dyspersji, jak również zdolność do zasiedlania nie tylko martwych czy osłabionych, ale i zdrowych roślin, wskazany jest monitoring jego zasięgu w skali całego kraju.

Autorzy pragną podziękować Wojciechowi KUCZY za udostępnienie danych o okolicznościach odłowu, Miłoszowi MAZUROWI za oznaczenie, a Tomaszowi MOKRZYCKIEMU za weryfikację oznaczenia okazów.

Jarosław BURY, Markowa
Jacek MAZEPA, Jarosław

722 Stwierdzenie obecności *Xylocopa violacea* (LINNAEUS, 1758) (Hymenoptera: Apiformes) na obszarze Wrocławia

The confirmation of *Xylocopa violacea* (LINNAEUS, 1758) (Hymenoptera: Apiformes) presence in Wrocław city area

KEY WORDS: Apoidea, *Xylocopa violacea*, Wrocław, Poland.

W obszarze Wrocławia w latach 2012 – 2014 stwierdzono występowanie bardzo rzadkiego gatunku błonkówki – zadrzechni fioletowej, *Xylocopa violacea* L.:

- XS36 Wrocław, Os. Kozanów (51°136'N, 16°978'E), 20 IX 2014, 1♀ (martwa), leg. M. SIKORA, det. T. PAWLIKOWSKI, na balkonie przy nasadzeniach doniczkowych kłosońca pomarszczonego, *Agastache rugosa* (FISCH. et MEY.);
- XS46 Wrocław, Ogród Roślin Leczniczych (51°117'N, 17°074'E), 25 IX 2012, 1 ex., obs. A. SIKORA, na kwiatach kłosońca pomarszczonego, *A. rugosa* (FISCH. et MEY.);
- XS46 Wrocław, Ogród Botaniczny Uniw. Wrocławskiego (51°116'N, 17°049'E), 7 VII 2013, 1 ex., obs. M. KELM, na kwiatach szalwii lekarskiej *Salvia officinalis* L.

Xylocopa violacea była notowana w Polsce w latach 1868-1935 (GŁOWAŃSKI i NOWACKI (red.) 2004: Pol. Czerw. Księga Zwierz., Bezkr.: 221-222). Z obszaru Wrocławia podawana była jedynie na początku XX wieku (DITTRICH 1903: Zeitschr. Entom. N.F., 28: 19-54). Po tym czasie nastąpił długi okres braku potwierdzenia występowania tego owada na terenie kraju.

W ostatnich latach zadrzechnia fioletowa *Xylocopa violacea* i zadrzechnia czarnoroga *X. valga* (GERSTAECKER, 1872) odnotowywane były kilkakrotnie na obszarze południowej i wschodniej Polski: na terenie Wyżyny Małopolskiej (BANASZAK i in. 2008: Wiad. Entomol. 27 (1): 37-38), Ojcowskiego Parku Narodowego (BANASZAK i SOŁTYK 2005: Przegł. Zool., 49 (3-4): 141-143) i Poleskiego Parku Narodowego (BANASZAK i PIOTROWSKI 2005: Wiad. Entomol., 24 (2): 77-80) Pszczoły te związane są z cieplejszymi rejonami Europy, głównie z basenem Morza Śródziemnego i Czarnego, gdzie występują dość pospolicie. Doniesienia z ostatnich lat pokazują jednak, że *X. violacea* rozszerza zasięg występowania. W roku 2010 gatunek ten obserwowany był w środkowej i południowej Anglii. Możliwe jest, że pszczoła ta przywędrowała jako stadium zimujące w importowanych materiałach drewnianych, stosowanych w pielęgnowaniu ogrodów (BALDOCK 2010: British Wildlife, 22: 56-58). Coroczny pojaw tej pszczoły we Wrocławiu potwierdza jej prawdopodobne zadomowienie na terenie miasta, na co wpływ może mieć tendencja do ocieplania klimatu.

Paweł MICHOŁAP, KOR, UP Wrocław
Maria KELM, KOR, UP Wrocław
Aneta SIKORA, Stow. NiC, Wrocław
Marcin SIKORA, Stow. NiC, Wrocław

723 Pierwsze stwierdzenie *Tachina grossa* (LINNAEUS, 1758) (Diptera: Tachinidae) na Pogórzu Dynowskim

First record of *Tachina grossa* (LINNAEUS, 1758) (Diptera: Tachinidae) from Dynów Foothills (south-eastern Poland)

KEY WORDS: Diptera, Tachinidae, *Tachina grossa*, Dynów Foothills, endangered species, faunistic

Podczas badań terenowych nad fauną muchówek przeprowadzonych przez autora w południowo-wschodniej części kraju natrafiono na *Tachina grossa* (LINNAEUS, 1758), zagrożony gatunek z rodziny rączykowatych (Tachinidae):

– Pogórze Dynowskie: EA82 Ulanica, 29 VII 2014, 1 ex., obs. J. BURY, na kwiatostanach marchwi zwyczajnej *Daucus carota* (LINNAEUS, 1758), na przyleśnej łące, z dala od obszaru zabudowanego.

Tachina grossa (LINNAEUS, 1758) to dużych rozmiarów przedstawiciel rodziny rączykowatych, długość skrzydła 15-19 mm, o palearktycznym typie rozszedlenia (HERTING 1984: Stuttg. Beitr. Naturk., Ser. A, Biol., **369**: 1-228). W Polsce gatunek ten był niegdyś szeroko i często notowany, obecnie jest znacznie rzadziej spotykany, głównie na rozproszonych stanowiskach w południowej i wschodniej części kraju. Ze względu na malejącą liczbę stwierdzeń w skali całego kraju umieszczony został w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt z kategorią VU (BYSTROWSKI 2004: Pol. Czerw. Księga Zwierz., Bezkr. IOP PAN: 312-313). Na Podkarpaciu gatunek notowany był dotychczas w Bieszczadach Zachodnich i w Beskidzie Niskim (DRABER-MOŃKO 1971: Fragm. Faun., **17**: 483-543; BYSTROWSKI 2004: op. cit.) oraz ostatnio na dwóch stanowiskach w Kotlinie Sandomierskiej w centralnej części województwa (OWIEŚNY i in. 2010: Dipteron, **26**: 38-42). Po raz pierwszy stwierdzony na Pogórzu Dynowskim.

Jarosław BURY, Markowa